

Vergaderjaar 1993–1994

23 444**Wijziging van de Wet op de telecommunicatievoorzieningen, het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de doorbreking van het exclusieve recht van de concessiehouder in hoofdzaak door middel van de invoering van een gelimiteerd vergunningstelsel voor specifieke vormen van openbare mobiele telecommunicatie (mobiele telecommunicatie)****Nr. 5****MEMORIE VAN ANTWOORD**

Ontvangen 25 januari 1994

Ondergetekende is de leden van de diverse fracties erkentelijk voor de door hen in het voorlopig verslag gestelde vragen. Zij zal hieronder op de gestelde vragen antwoorden en hoopt dat deze beantwoording mag bijdragen aan een spoedige afronding van het wetsvoorstel. Bij de beantwoording is in principe de volgorde van de vragen uit het voorlopig verslag gevolgd. Daar waar meerdere fracties elkaar rakende vragen stelden, zijn de vragen samengevoegd, en is bij het geven van een antwoord getracht de vragen in hun onderlinge samenhang te beantwoorden.

De leden van de fractie van het CDA vroegen naar de reden van het opnemen van een nieuw hoofdstuk IIA in de Wet op de telecommunicatievoorzieningen; zij vroegen tevens waarom het nodig is een algemene maatregel van bestuur (Amvb) te maken voor de dienstaanbieders.

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel is onder punt 1 van het algemeen deel uitvoerig ingegaan op de beweegredenen om een nieuw hoofdstuk IIA in de Wet op de telecommunicatievoorzieningen te introduceren. Ondergetekende kan daar niets meer aan toevoegen en verwijst daarom nog eens naar deze tekst. De leden van de fractie van het CDA waren van mening dat de gekozen oplossing waarbij de opstelling van de overheid ten opzichte van hoofdstuk IIA een andere (meer stimulerende) is dan die ten opzichte van hoofdstuk III, slechts een tijdelijke kon zijn. In bovenaangehaalde passage van de memorie van toelichting is reeds aangegeven dat de algehele herziening van de WTV naar de mening van ondergetekende een goed moment is om te bezien of de in dit wetsvoorstel gekozen systematiek ook voor de langere duur de meest optimale is.

Artikel 13s richt zich in hoofdzaak tot de houder van een vergunning. De voorschriften die op grond van dit artikel kunnen worden gegeven zullen moeten waarborgen dat dienstaanbieders diensten kunnen aanbieden via het netwerk van de houders van een vergunning. Deze waarborgen zijn bij bijgevoegde nota van wijziging verzwaaard. Terzake moge worden verwezen naar de toelichting op de bedoelde nota. Daar waar dit artikel

zich (indirect) richt tot de dienstaanbieders namelijk via de uitvoeringsregels op grond van het eerste en vierde lid, gaat het met name om de te stellen «wezenlijke vereisten», dat wil zeggen technische voorschriften die waarborgen dat er geen storingen in het netwerk van de vergunninghouder optreden en eisen die de (technische) veiligheid van het netwerk garanderen. Daarnaast kunnen hierbij ook privacy-aspecten aan de orde zijn.

Vrijwel alle fracties stelden vragen over het aantal vergunninghouders. Zij verzoeken een nadere toelichting op de technische aspecten ervan. Zij betrekken het DCS 1800-systeem in deze discussie en vragen zich af of dit systeem geen mogelijkheid biedt méér dan twee vergunningen te verlenen.

Voor het GSM-systeem zijn in Europees verband de frequentiebanden vastgelegd. In deze frequentiebanden zijn in totaal 124 GSM-kanalen beschikbaar. Dit is een vast gegeven. Echter, veel minder zwart-wit is de situatie als het er om gaat te bepalen hoeveel kanalen nodig zijn voor een landelijk dekkend netwerk met voldoende kwaliteit en capaciteit dat economisch te realiseren is. Dan moet een keuze worden gemaakt die rekening houdt met de situatie waarin de vergunninghouders zich zullen bevinden. Bij het ontwerpen van een cellulair netwerk, zoals een GSM-netwerk, probeert men een optimum te vinden tussen vier factoren: de capaciteit van het netwerk (het aantal abonnees dat ondersteund wordt), de kwaliteit van het netwerk (wat is de kans dat ik kan bellen als ik wil bellen), het frequentiegebruik (hoeveel kanalen heb ik beschikbaar) en de aanlegkosten van het netwerk. Deze factoren kan men tegen elkaar afwegen: als er bijvoorbeeld minder kanalen beschikbaar zijn, worden de aanlegkosten exponentieel hoger bij gelijkblijvende kwaliteit en capaciteit.

Er is voor gekozen om elk van de GSM-vergunninghouders initieel een zodanige hoeveelheid kanalen (38) toe te wijzen dat die het hun mogelijk maakt om ieder daarmee in Nederland een landelijk dekkend netwerk te realiseren met (althans in de eerste jaren) een voldoende capaciteit en met een goede kwaliteit tegen aanvaardbare kosten. Dan kom ik op twee vergunninghouders. Deze toewijzing van kanalen is voldoende, maar niet ruim. In enkele andere Europese landen, zoals Frankrijk, genieten de GSM-exploitanten een ruimere toewijzing (62 kanalen). Dat kan daar ook, omdat er daar voor de operators meer frequentieruimte beschikbaar is. De toewijzing aan de beide Nederlandse GSM-exploitanten kan op de korte termijn niet worden vergroot, omdat het huidige analoge netwerk ATF 3 dat door KPN nog een aantal jaren mag en moet worden geëxploiteerd, 44 GSM-kanalen bezet houdt. De resterende 4 kanalen zijn in gebruik voor draadloze telefoons. Pas nadat ATF 3 is uitgefaseerd komen er dus extra GSM-kanalen vrij. Maar tegen die tijd zijn deze extra kanalen naar verwachting nodig om de capaciteit van de beide bestaande GSM-netwerken te kunnen uitbreiden, gezien het dan sterk toegenomen aantal abonnees. De verwachting is daarom dat zelfs op dat moment er, redelijkerwijs gesproken, niet voldoende frequenties zijn voor een derde GSM-vergunninghouder.

Zolang ATF 3 echter in bedrijf is, is het zonder meer uitgesloten dat er voldoende frequenties zijn voor drie GSM-vergunninghouders. DCS 1800 is een systeem dat grote gelijkenis vertoont met GSM. Het grootste verschil is de gebruikte frequentieband. Voor wat betreft toepassingsmogelijkheden leent DCS 1800 zich beter dan GSM voor plaatselijke of regionale dekking in dicht bevolkte gebieden waar veel wordt gebeld door zich relatief langzaam verplaatsende gebruikers.

De frequentieband voor DCS 1800 is op dit moment in gebruik voor de uitvoering van de concessie. Deze frequentieband is op dit moment nodig voor de publieke omroep. De straalverbindingen in deze DCS 1800-band zijn nog niet afgeschreven. Ik heb mij er voor ingespannen, en ook bereikt,

dat in 1996 deze frequentieband vrij komt voor DCS 1800-gebruik. Het is op dit moment dus nog niet mogelijk vergunningen voor DCS 1800 te verlenen. Ondergetekende verwacht dat er, technisch gezien, ruimte is voor 3 vergunningen voor DCS 1800 per gebied. Het is echter de vraag of de markt een dergelijk groot aantal parallelle netwerken kan dragen. De GSM en DCS 1800-vergunninghouder(s) moet(en) grote bedragen investeren in zijn/hun netwerk en er moet een redelijke kans zijn dat dit in de loop der jaren kan worden terugverdiend.

Uiteraard hebben de voorwaarden zoals de vergunningduur en de frequentietoewijzing daarop grote invloed. Ik zal op dit punt een studie laten verrichten en een openbare consultatieronde organiseren, waarna ik de voorwaarden zal ontwikkelen om in 1996 een tenderprocedure te starten voor de uitgifte van één of meer DCS 1800-vergunningen. Er is dan ook meer zicht op de ontwikkelingen en ervaringen in het buitenland. Deze studie zal onder meer een antwoord moeten opleveren op de vraag of er landelijke of regionale vergunningen dan wel een combinatie van deze beide verleend zullen worden.

Op dit moment hebben slechts de volgende EU-landen besloten tot vergunningverlening voor DCS 1800: Verenigd Koninkrijk (2 vergunningen voor GSM en 2 vergunningen voor DCS 1800), Duitsland (2 vergunningen voor GSM en 1 DCS 1800-vergunning) en Frankrijk (2 GSM-vergunningen en 1 voor DCS 1800). In Europa is slechts in het Verenigd Koninkrijk één netwerk voor DCS 1800 operationeel: dat van Mercury «one-2-one» in Londen en omgeving. In geen van de andere Europese landen is dat het geval.

Het is niet zo dat KPN in elk geval ook voor DCS 1800 een vergunning krijgt. KPN heeft, in tegenstelling tot de situatie bij GSM en ERMES, voor DCS 1800 nog geen investeringen gedaan onder het huidige concessieregime. KPN kan uiteraard wel, net als anderen en eventueel samen met anderen, aan de tenderprocedure voor DCS 1800 deelnemen. Het is evenmin uitgesloten dat GSM-vergunninghouders tevens na de tenderprocedure DCS 1800 vergunninghouder worden.

Ten aanzien van het paneuropese semafo niesysteem ERMES zijn er, technisch gesproken, mogelijkheden voor 2 vergunningen tot 1996 en 3 daarna. Gezien de ten opzichte van GSM en DCS 1800 relatief geringere benodigde investeringen en de in Nederland traditioneel grote penetratie van sema fonie, verwacht ik dat de markt 3 vergunningen kan dragen. Ik heb mij voorgenomen in 1995 een tenderprocedure te starten voor de uitgifte van 3 ERMES-vergunningen die vanaf 1996 operationeel kunnen worden of zoveel eerder als technisch mogelijk.

De leden van de fractie van het CDA stelden in zijn algemeenheid de vraag hoe in andere landen de regelgeving is op het punt van de mobiele telecommunicatie en of bij de totstandkoming van het nu voorliggende wetsvoorstel gebruik is gemaakt van de tot nu toe opgedane ervaringen in andere EU-lidstaten.

Ik zal mij beperken tot de meest nabije EU-landen. In de onderstaande tabel is een aantal kerngegevens over de situatie in elk land weergegeven.

Aspecten	VK	D	DK	BE	FR
Aantal analoge cellulaire netwerken resp. exploitanten	2 / 2	1 / 1	2 / 1	1 / 1	2 / 2
Aantal GSM-vergunningen	2	2	2	1 zie noot (1)	2
Aantal DCS 1800-vergunningen	3 zie noot (2)	1	0	0	1
Heeft de nationale PTT een GSM-vergunning?	ja zie noot (3)	ja	ja	ja zie noot (4)	ja

Aspecten	VK	D	DK	BE	FR
Selectie van 2e GSM-exploitant d.m.v. Mag 2e GSM-exploitant eigen straalverbindingen aanleggen?	zie noot (5)	tender	tender	nvt	zie noot (5)
Toezicht bij ministerie (M) of zelfstandig orgaan (Z)	ja	ja	nee	nvt	nee zie noot (6)
	Z	M	M	M	M

Noten:

- (1) Onder druk van de Europese Commissie zal naar verwachting in 1994/1995 een tweede vergunning worden verleend.
- (2) De derde vergunninghouder heeft zich teruggetrokken.
- (3) Indirect via een meerderheidsbelang in het bedrijf dat de vergunning uitvoert.
- (4) Samen met een Amerikaans telecommunicatiebedrijf dat een minderheidsbelang heeft in het bedrijf dat de vergunning uitvoert.
- (5) Automatisch toegestaan aan de beide bedrijven die ook al een analoog cellulair netwerk exploiteerden.
- (6) Wordt naar verwachting in 1994 toegestaan.

Uiteraard is bij de totstandkoming van dit wetsvoorstel gebruik gemaakt van de tot nu toe opgedane ervaringen in andere EU-lidstaten. Een aantal elementen uit het wetsvoorstel is met name beïnvloed door deze buitenlandse ervaringen. Alle landen hebben slechts 2 GSM-vergunningen uitgegeven. In met name Duitsland zijn er grote problemen geweest over de te hoge tarieven voor vaste verbindingen die de GSM-exploitanten moesten betalen aan de exploitant van het vaste netwerk. In het voorliggende wetsvoorstel hebben de Nederlandse GSM-exploitanten daarom veel meer keus (onder andere eigen straalverbindingen).

Op het gebied van interconnectie wordt in het wetsvoorstel en in de betreffende Amvb gebruik gemaakt van enkele ervaringen met problemen in het buitenland en worden op basis daarvan een paar principes vastgelegd. Deze problematiek is echter ook in het buitenland nog geenszins afdoende opgelost. De praktijk zal hier nog de nodige lering verschaffen.

Tenslotte is een aantal elementen uit de selectieprocedure overgenomen uit het buitenland.

De leden van de fractie van het CDA vroegen of het de minister bekend was dat recentelijk in Duitsland een uitspraak is gedaan ten aanzien van het verbieden van zendmasten. Daarnaast stelden zij vragen over de elektromagnetische compatibiliteit (EMC), onder andere met betrekking tot hoortoestellen. Zij verwezen daarbij naar de vraag die de CDA-fractie had gesteld naar aanleiding van het wetsvoorstel over EMC.

Bij de beantwoording van deze vragen zal ik gebruik maken van mijn antwoord van 11 oktober 1993 op vragen van de leden Rosenmöller en Willems (Groen Links) van 10 september 1993.

Inderdaad doen zich stoornissen voor indien draagbare GSM-telefoons worden gebruikt binnen een afstand van circa 1 meter van sommige gehoorapparaten. Over de omvang van de problemen is nog niet veel bekend. In Denemarken loopt een uitgebreid meetprogramma naar de mate van immuniteit van gehoorapparaten voor GSM-signalen. Omdat de resultaten daarvan nog enige tijd op zich laten wachten, heb ik opdracht gegeven in Nederland reeds een aantal metingen te laten verrichten. Uit de eerste resultaten blijkt onder andere dat er gehoorapparaten op de markt zijn die geen storing ondervinden van GSM-telefoons. Overigens moet in dit verband worden bedacht dat sommige gehoorapparaten in bepaalde situaties ook storing kunnen ondervinden van andere dan GSM-signalen, zoals «anti-diefstalpoortjes» in winkels, van beeldschermen en van andere radiocommunicatiesystemen.

De technische eisen (standaarden) voor draagbare GSM-telefoons zijn in 1991 door ETSI (European Telecommunications Standards Institute) goedgekeurd nadat een openbare commentaaronde in de daarin deelnemende landen, waaronder Nederland, is doorlopen. Noch de fabrikanten van gehoorapparatuur, noch de PTT's, noch de regelgevers (overheden) hebben destijds bezwaar tegen de voorgestelde standaarden gemaakt.

Mede in verband met de vastgestelde EU-richtlijn inzake medische hulpmiddelen (93/42 EEG) ontwikkelen de standaardisatie-organisaties CENELEC (Comité Européenne de Normalisation Electronique) en IEC (International Electrotechnical Committee) normen voor gehoorapparaten. Met de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bevorder ik het totstandbrengen ervan. Op basis van de nieuwe normen kunnen fabrikanten dan betere apparatuur ontwikkelen en op de markt brengen.

Zoals ook de leden van de fractie van het CDA in hun vraag hebben opgemerkt, kan onderlinge storing worden voorkomen indien men bepaalde regels aanhoudt bij het ontwerp en de uitvoering van apparaten en systemen. Zo houden GSM-telefoons hun uitgestraalde zendvermogen automatisch zo klein mogelijk. Daarnaast draagt ook een goed ontworpen GSM-netwerk bij aan het zo veel mogelijk reduceren van het uitgestraalde vermogen van GSM-telefoons. Ook bij het ontwerp en de produktie van gehoorapparaten zouden deze regels moeten worden toegepast. Een Deens rapport geeft aan dat toepassing van deze regels in de ontwerpfase nauwelijks behoeft te leiden tot hogere kosten voor gehoorapparaten (minder dan 5% duurder).

Overigens is een nationale oplossing onmogelijk voor een internationaal systeem als GSM en voor produkten waarvoor EU-richtlijnen van toepassing zijn; eventuele problemen moeten internationaal worden aangepakt. In de relevante internationale organisaties heb ik aandacht voor dit onderwerp gevraagd.

Samen met de bovengenoemde staatssecretaris is overleg gestart met organisaties van slechthorenden en andere belanghebbenden teneinde de aard en omvang van de problemen zoals die zich mogelijk in Nederland voordoen in kaart te brengen.

Met betrekking tot de zendmasten is inderdaad bekend dat daarover soms klachten ontstaan in het kader van ruimtelijke ordeningsprocedures. Overigens gelden deze procedures onverkort voor alle aanbieders van mobiele telecommunicatienetwerken; er zijn geen speciale rechten voorzien voor aanbieders van mobiele telecommunicatie. Ondergetekende gaat er van uit dat met deze ruimtelijke ordeningsprocedures het aanzien van landschappelijk waardevolle gebieden voldoende beschermd wordt.

Het «not in my backyard»-effect doet zich begrijpelijkerwijze ook op dit punt voor.

De leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de VVD, D66 en de SGP vroegen in verschillende bewoordingen of er iets gedaan kan worden aan de achterstandssituatie ten opzichte van KPN waarin de tweede vergunninghouder terecht zal komen, omdat KPN al in het mobiele net aan het investeren is. Daarbij werd ook gevraagd of het mogelijk is de tweede vergunninghouder toe te laten tot de antenne-opstelplaatsen van KPN.

In de bij deze memorie van antwoord gevoegde nota van wijziging is een aantal voorstellen gedaan om de achterstand die de tweede vergunninghouder op KPN als eerste vergunninghouder heeft iets te mitigeren. Ondergetekende noemt in dit verband de volgende maatregelen, opgenomen in een bij de bijgevoegde nota van wijziging nieuw voorgesteld artikel 13x juncto een gewijzigd artikel 13s. De situatie bedoeld in artikel 13x, eerste lid, zal zich met name voordoen bij GSM en ERMES.

Vergunninghouders worden door artikel 13s in beginsel verplicht dienstaanbieders tot hun infrastructuur toe te laten en hun terzake de

nodige voorzieningen aan te bieden. Ten opzichte van de tweede vergunninghouder kan deze verplichting van KPN als eerste vergunninghouder worden geconcretiseerd op grond van artikel 13x, derde lid. Dat maakt het voor de tweede vergunninghouder mogelijk om alvast, vooruitlopend op de openstelling van zijn eigen netwerk, commerciële ervaring op te doen met (in eerste instantie) GSM en om een klantenbestand voor GSM op te bouwen. Een soortgelijke maatregel is ook door de Australische regelgever toegepast. Daarbij gebruikt de dienst aanbieder normaliter het nummerblok dat is toegekend aan de vergunninghouder voor het verrichten van diensten over zijn infrastructuur. Ook in het onderhavige geval is dit een mogelijkheid: de tweede vergunninghouder mag abonnementen verkopen met abonneenummers vanuit het nummerblok van KPN. Daarnaast wordt het de tweede vergunninghouder mogelijk gemaakt als dienst aanbieder op de infrastructuur van KPN abonnementen uit zijn eigen nummerblok uit te geven (artikel 13x, derde lid, onder a, 1°).

De eerste vergunninghouder moet daartoe in de periode dat het netwerk van de tweede vergunninghouder nog in het geheel niet operationeel is, het nummerblok van de tweede vergunninghouder mede ondersteunen. Dit zal zo blijven, zolang het netwerk van de tweede vergunninghouder nog niet volledig operationeel is. Evenwel wordt deze ondersteuning vanaf het moment dat dit tweede netwerk ten dele operationeel is niet langer gegeven aan de tweede vergunninghouder alleen in zijn kwaliteit van dienst aanbieder, maar aan de tweede vergunninghouder als zodanig. De onderlinge verhouding tussen de eerste en tweede vergunninghouder wijzigt zich vanaf dat moment (artikel 13x, derde lid, onder a, 2°). Naarmate de tweede infrastructuur operationeel wordt zullen de diensten aan de abonnees uit het nummerblok van de tweede vergunninghouder worden verricht over die infrastructuur. Deze bovenstaande verplichtingen kunnen door de Minister van Verkeer en Waterstaat als vergunningvoorschrift worden opgelegd aan KPN. Deze maatregel eindigt als het netwerk van de tweede vergunninghouder volledig functioneert.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de bijgevoegde nota van wijziging.

Een tweede maatregel die mogelijk kan worden genomen is het opleggen van de verplichting aan KPN als eerste vergunninghouder om mee te werken aan nummerbehoud, waardoor abonnees die in het bezit zijn van een abonneenummer uit het nummerblok van KPN dit nummer kunnen behouden als zij willen overstappen op de infrastructuur van de andere vergunninghouder. Concurrentie kan op deze wijze zijn werk doen. De genoemde maatregelen kunnen alleen aan KPN worden opgelegd op verzoek van de tweede vergunninghouder.

Tenslotte moet nog worden genoemd de bij nota van wijziging ingevoegde mogelijkheid die de vergunninghouders krijgen om voor de opbouw en interconnectie van hun netwerk gebruik te maken van bepaalde gemachtigde telecommunicatie-infrastructuur. Op deze wijze kan een vergunninghouder indien hij dat wenst relatief makkelijk huurlijnen betrekken van anderen dan de houder van de concessie. Hierna in deze memorie komt dit onderwerp nog aan de orde.

De suggestie om de tenderprocedure reeds te starten voordat het wetsvoorstel kracht van wet heeft verkregen, wordt door ondergetekende niet overgenomen. Het beginnen van deze procedure voordat de wetgeving op basis waarvan deze procedure kan worden gevolgd, van kracht geworden is, levert juridische en praktische bezwaren op. Indien er wijzigingen in het wetsvoorstel moeten worden aangebracht of indien blijkt dat na aanvaarding van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer het wetsvoorstel toch niet tot wet verheven zal worden, dan is het niet uitgesloten dat de Staat met juridische claims geconfronteerd zal worden, ook al is de tenderprocedure gestart met het voorbehoud van (ongewij-

zigde) aanvaarding van het wetsvoorstel. Om dezelfde reden kan nog niet tot publikatie van het tenderdocument worden overgegaan voordat het wetsvoorstel van kracht is. In het tenderdocument is namelijk een samenvatting van de regelgeving het vertrekpunt.

De tenderprocedure zal verder uitgewerkt worden in een Amvb. Over de onderwerpen die in deze Amvb aan de orde komen, zal nog overleg gevoerd worden met het overlegorgaan Post en Telecommunicatie.

Het toelaten van de tweede vergunninghouder tot de antenne-opstelplaatsen van KPN wordt niet voorgeschreven, omdat dat tot frequentietechnische problemen kan leiden. Een eventuele samenwerking terzake wordt aan partijen overgelaten.

De leden van de fractie van het CDA waren het niet eens met het zonder meer verlenen van een vergunning aan KPN zonder toetsing aan kwaliteitscriteria. De leden van de fractie van de PvdA vroegen of de beoordeling van het «businessplan» van KPN kan leiden tot het niet verlenen van een vergunning aan KPN.

In antwoord hierop het volgende. Het is inderdaad zo dat KPN een wettelijk gegarandeerd recht heeft op de verlening van een vergunning voor de aanleg, instandhouding en exploitatie van telecommunicatie-infrastructuur als bedoeld in artikel 13a van het wetsvoorstel. Dat vindt zijn grond hierin dat KPN onder het huidige wettelijke stelsel het recht en zelfs de plicht heeft om gedifferentieerde vormen van mobiele diensten uit te voeren. KPN geeft aan die plicht uitvoering door behalve analoge mobiele diensten aan te bieden, ook voorbereidingen te treffen voor een digitaal mobiel GSM-netwerk met de bijbehorende diensten, welke voorbereidingen in een gevorderd stadium zijn. Dit alles geschiedt krachtens de huidige concessie. Dit concessierecht en de bijbehorende plicht tot het verlenen van mobiele diensten als opgedragen concessie-dienst vervallen door het onderhavige wetsvoorstel en door een wijziging van het Besluit opgedragen telecommunicatiediensten (BOT) die tegelijk met het wetsvoorstel in werking zal treden. Ondergetekende is van mening dat aan KPN uit een oogpunt van continuïteit in de rechtszekerheid en de bedrijfsvoering in ieder geval de verlening van een vergunning voor GSM, en hetzelfde geldt voor ERMES, gegarandeerd moet worden. Een en ander is op identieke wijze geschied in de ons omringende buurlanden.

Niettemin dient ook KPN een businessplan bij de Minister van Verkeer en Waterstaat in te dienen, op basis waarvan de minister zich een oordeel zal vormen over de kwaliteit, variëteit en tarieven van de door KPN te verlenen diensten. Op basis van de door KPN in dit plan opgenomen parameters zal vervolgens de vergunning aan KPN worden verleend. Wat dat betreft bestaat er geen verschil tussen KPN en de andere vergunninghouder. Mocht blijken dat – hetgeen niet in de lijn der verwachting ligt – de kwaliteit die KPN biedt duidelijk beneden die van de andere aanvragers ligt, of de tarieven duidelijk boven die van de andere aanvragers, dan zal, indien nodig, KPN via de vergunningvoorschriften gedwongen worden tot aanpassing te komen. Bedacht dient echter te worden dat het als gevolg van de door dit wetsvoorstel geïntroduceerde concurrentie niet in de laatste plaats ook een belang van KPN is om kwalitatief hoogwaardige diensten tegen lage tarieven te verlenen. Bovendien dient bedacht te worden dat na verlening van een vergunning aan KPN, het sanctiestelsel voor KPN als vergunninghouder ook toepasselijk is. Dat betekent dat in het uiterste geval de vergunning van KPN, net zoals die van de andere vergunninghouder, ingetrokken kan worden, indien de dienstverlening ernstig tekort schiet.

De leden van de fracties van de VVD en de SGP wilden, mede tegen de achtergrond van het feit dat de toenmalige RAPT op 29 januari 1992 zijn

advies heeft gegeven, een nadere uitleg van de reden waarom het wetsvoorstel GSM pas nu bij de Tweede Kamer voorligt.

Nadat de RAPPT zijn advies had uitgebracht, is er uitvoerig interdepartementaal overleg gevoerd over de vraag of er voor het verlenen van een vergunning voor mobiele telecommunicatie een vergoeding gevraagd moest worden. Pas ruim een half jaar later heeft deze discussie op ministerieel niveau tot de conclusie geleid dat er een winstafhankelijke vergoeding gevraagd zou worden aan de houders van een vergunning.

Daarna heeft het ongeveer vier maanden geduurd voordat met hulp van de ter zake van fiscale aangelegenheden deskundige ambtenaren van het ministerie van Financiën een tekst voor een vergoedingsartikel was geformuleerd die voldeed aan de daaraan te stellen juridisch-technische eisen. Deze tekst werd onderdeel van het reeds, voor het overige afgeronde, wetsvoorstel mobiele telecommunicatie. Dit wetsvoorstel is begin december 1992 aan het kabinet aangeboden. Begin januari 1993 is het wetsvoorstel geaccordeerd door de ministerraad, waarna het medio januari 1993 aan de Raad van State is aangeboden.

Het advies van de Raad van State is op 20 juli 1993 ontvangen. Na het opstellen van het nader rapport is hierover interdepartementaal overleg gevoerd, dat er toe geleid heeft dat het nader rapport vervolgens op 4 oktober aan de Koningin kon worden uitgebracht. Bij Koninklijke boodschap van 12 oktober 1993 is het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend.

De regeling omtrent het aftappen van GSM is in deze geen factor geweest die heeft geleid tot vertraging van het wetsvoorstel, omdat de ministerraad ten tijde van het verzenden van het wetsvoorstel aan de Raad van State heeft besloten de kostenproblematiek met betrekking tot het aftappen van GSM apart te regelen.

De leden van de fracties van het CDA en van D66 wilden weten wie worden betrokken bij de totstandkoming van de Amvb's op grond van dit wetsvoorstel. De leden van het CDA achtten het gewenst dat bij de totstandkoming van een aantal Amvb's de voorhangprocedure gevolgd zou worden.

Zoals hiervoor al is meegedeeld zal aan de verschillende belanghebbenden die in het overlegorgaan Post en Telecom vertegenwoordigd zijn, de gelegenheid gegeven worden hun zienswijze te geven op de door de Amvb's bestreken onderwerpen. Ook aan marktpartijen die hierin niet vertegenwoordigd zijn (bijvoorbeeld potentiële vergunninghouders) zal, voor zover deze bij ondergetekende bekend zijn, deze gelegenheid geboden worden. Ondergetekende is van mening dat op deze wijze verzekerd is dat het overleg met belanghebbenden adequaat gevoerd zal worden. Ondergetekende ziet daarom in dit geval geen noodzaak voor een voorhangprocedure voor de Amvb's, mede ook gezien het overwegend technische karakter van de inhoud daarvan.

De leden van de fracties van het CDA en de VVD vroegen zich af of, gelet op de Hoofdlijnennotitie, de tweede GSM-aanbieder geen gebruik zou moeten kunnen maken van gemachtigde infrastructuur van N.S., elektriciteitsmaatschappijen en kabeltelevisie-exploitanten. Zij verzoeken de regering dit bij nota van wijziging mogelijk te maken.

Meer algemeen vroegen de leden van de fractie van D66 naar een toelichting op de verhouding tussen dit wetsvoorstel en het beleid zoals dat in de Hoofdlijnennotitie wordt voorgesteld, waarbij twee aanbieders van openbare telecommunicatie-infrastructuur met elkaar concurreren. Zij vroegen in het bijzonder of de aanbieders van mobiele infrastructuur zelf mogen bepalen welke infrastructuur zij mogen gebruiken en of de twee voorziene aanbieders van infrastructuur allerlei vormen van mobiele telecommunicatie als dienstverlening mogen aanbieden. Voorts constateerden de leden van de fractie van D66 dat de tweede GSM-aanbieder de

vaste telefoonaansluitingen van KPN nodig heeft, zolang er geen tweede infrastructuraanbieder is.

Zoals in het definitieve kabinetsstandpunt van 17 november 1993 over de Hoofdlijnen herziening WTV is aangegeven (Kamerstukken II 1993/94, 21 693, nrs. 13 en 14), is het inderdaad de bedoeling om – vooruitlopend op de algehele herziening van de WTV – de GSM-aanbieders toe te staan naast de KPN-infrastructuur, bepaalde gemachtigde infrastructuur te gebruiken voor de opbouw (en interconnectie) van hun netwerk.

Aanvankelijk had ondergetekende de behandeling van deze Hoofdlijnennotitie in een uitgebreide commissievergadering willen afwachten, zodat zou blijken of voor het kabinetsstandpunt voldoende parlementaire steun is te verwachten. Omdat de behandeling van de Hoofdlijnennotitie naar het zich nu laat aanzien niet voor februari 1994 valt te verwachten, wil ondergetekende daar niet op wachten. Zij heeft dan ook, zoals de kamerleden vragen, bij nota van wijziging voorgesteld om benutting van bepaalde, aan te wijzen gemachtigde infrastructuur door beide GSM-aanbieders mogelijk te maken. In de gewijzigde regeling kunnen de GSM-aanbieders dan zelf kiezen van wie zij huurlijnen (vaste verbindingen) betrekken: van KPN, de genoemde machtiginghouders van infrastructuur of van een combinatie van beide.

Voor de relatie tussen de toekomstige twee landelijke aanbieders van vaste openbare kabelinfrastructuur en de mobiele diensten die zij kunnen verrichten, verwijst ondergetekende allereerst naar § 3.1 van het eerder genoemde definitieve kabinetsstandpunt. Zoals daar is beschreven zal in de toekomst het aanbieden van infrastructuur worden gescheiden van het aanbieden van diensten. Een van de consequenties is dat aparte vergunningen worden verstrekt voor infrastructuur en diensten. Waar aan één organisatie zowel een vergunning tot aanbieden van kabelinfrastructuur als een vergunning tot levering van diensten verstrekt wordt, zal bovendien een strikte scheiding gelden tussen die rollen. Daarbij geldt bijvoorbeeld dat een aanbieder van kabelinfrastructuur onder dezelfde voorwaarden diensten moet aanbieden als dienstaanbieders die geen vergunning voor infrastructuur hebben. Dat principe geldt dus ook voor de diensten op het gebied van mobiele communicatie. Zowel KPN als de tweede landelijke aanbieder van infrastructuur kunnen slechts, zo daar een vergunning toe is, onder algemene, ook voor anderen, geldende voorwaarden mobiele diensten verrichten. Dat betekent dus dat als er bijvoorbeeld als gevolg van frequentieschaarste slechts een beperkt aantal vergunningen voor mobiele diensten wordt verleend, die niet automatisch zullen worden verleend aan diegenen die reeds een vergunning voor infrastructuur hebben, maar dat de afweging aan wie de vergunning voor mobiele diensten verleend wordt, volgens de normale dan geldende wettelijke procedures zal worden gemaakt. Het feit dat iemand een vergunning heeft voor infrastructuur levert hem dus geen voordeel op bij de toekenning van een eventuele vergunning voor mobiele diensten.

In het bijzondere geval van GSM en ERMES krijgt echter KPN in beginsel een vergunning voor deze diensten, terwijl andere potentiële gegadigden een selectieprocedure moeten doorlopen. In de memorie van toelichting en in deze memorie van antwoord heb ik aangegeven waarom voor deze beide diensten een voorkeursbehandeling van KPN gerechtvaardigd is. Ook voor de huidige mobiele diensten die (nu nog) onder de concessie vallen (ATF, SMF) is wat KPN betreft een bijzondere, tijdelijke (overgangs)regeling noodzakelijk. Deze overgangsregeling is overigens niet uitsluitend ten behoeve van KPN, maar ook ten behoeve van de consumenten gemaakt. Immers, zonder deze overgangsregeling zou er geen garantie zijn dat er tot het moment waarop GSM landelijke dekking heeft een landelijk autotelefoonnet operationeel is.

Wat de toekomstige tweede landelijke aanbieder van infrastructuur betreft gelden de in de memorie van toelichting genoemde argumenten

voor een voorkeursbehandeling niet. Anders dan KPN, kon immers geen van de machtiginghouders die in de toekomst gezamenlijk als tweede aanbieder van infrastructuur moeten gaan functioneren, er vanuit gaan dat GSM en ERMES door hun als opgedragen taak zouden moeten worden verricht. Voor deze partijen geldt dus ook niet dat ze redelijkerwijs al investeringen in deze systemen hebben moeten doen. Dit alles laat de mogelijkheid voor deze partijen onverlet om te participeren in een consortium dat meedingt naar de tweede GSM-vergunning.

Ondergetekende wil tenslotte kort ingaan op de opmerking van de leden van de fractie van D66, dat de tweede GSM-aanbieder de vaste telefoon-aansluitingen van KPN nodig heeft, zolang er geen tweede infrastructuur-aanbieder is. Ik kan deze opmerking niet helemaal goed plaatsen. Een tweede infrastructuuraanbieder zal tot 1998 geen openbare telefoniedienst mogen aanbieden. Nu geldt de regeling voor de interconnectie dus alleen nog voor het telefoonnet van KPN. Na 1998, als er meer aanbieders van openbare telefoniediensten in Nederland opereren, zal het noodzakelijk zijn dat de openbare telefoonnetten voor verkeer tussen vaste gebruikers gekoppeld zijn aan de GSM-netten. Het wetsvoorstel voorziet nu in interconnectie van de GSM-netten met het vaste telefoonnet van KPN (de leden vier, vijf en zes van artikel 4 en de artikelen 13p en 13q). Interconnectie maakt het mogelijk dat abonnees van het vaste net met abonnees van de GSM-netten kunnen bellen en omgekeerd. Zonder deze mogelijkheid zou de maatschappelijke betekenis van de mobiele netten sterk worden gereduceerd. Omdat deze vorm van interconnectie zowel voor de GSM-aanbieders en hun klanten als voor de abonnees van het vaste net zo belangrijk is, is hiervoor in het wetsvoorstel een wettelijke basis gelegd. Iets anders is natuurlijk de huurlijndiscussie. Zoals hierboven al is uiteengezet, zullen al vanaf het inwerkingtreden van het wetsvoorstel meerdere aanbieders van huurlijnen ten behoeve van het mobiele net aanwezig zijn. Deze huurlijnen kunnen dan ook gebruikt worden voor koppelingen aan het vaste telefoonnet.

De leden van de fractie van D66 vroegen welke aanbevelingen uit het MOBICOM-rapport in en rond het wetsvoorstel zijn overgenomen en, zo dat niet gebeurd is, waarom niet.

Ondergetekende zal de belangrijkste in het MOBICOM-rapport vermelde maatregelen die de overheid zou moeten nemen achtereenvolgens bespreken.

1. Vroegtijdige publikatie van concept Amvb's.

Over de inhoud van de Amvb's heb ik in januari 1994 een consultatieronde georganiseerd. Onderdeel daarvan is een bespreking in het overlegorgaan voor Post en Telecommunicatie.

2. Snelle implementatie van ONP-principes.

Deze principes zijn reeds verwerkt in een groot aantal delen van het voorliggende wetsvoorstel. Voorbeelden zijn: artikel 4, de leden 4 en 5; artikel 13q; artikel 13s en artikel 13w. Verder zal de Amvb die nadere bepalingen over interconnectie bevat, uitgaan van ONP-principes.

3. Benadrukken van het belang van kennistransfer.

Het belang hiervan wordt duidelijk in het MOBICOM-rapport aangegeven. Mede vanwege het belang dat mijn ambtgenoot van Economische Zaken en ik hechten aan kennistransfer is het rapport op ruime schaal verspreid en ook om deze reden aan de Tweede Kamer aangeboden. Bovendien heb ik bij gelegenheid steeds in gesprekken met het Nederlandse bedrijfsleven benadrukt dat de GSM-vergunning een goede mogelijkheid voor de overdracht van kennis van buitenlandse partijen aan Nederlandse bedrijven kan zijn.

4. Vergunninghouders moeten gebruik kunnen maken van gemachtigde infrastructuren.

Hierover is een nota van wijziging ingediend.

5. Voorbereiding op de rol van onafhankelijk toezichthouder.

Ik ben elders in deze memorie van antwoord op dit onderwerp ingegaan.

Ik volsta met daarnaar te verwijzen.

6. Het aantrekken van additionele medewerkers met bedrijfservaring.

Ik kan mij herinneren dat ik reeds enkele malen bij overleg met de Tweede Kamer heb aangegeven dat er wellicht uitbreiding nodig is in de betreffende dienst van mijn ministerie (Hoofddirectie Telecommunicatie en Post) in verband met onder andere EG-regelgeving en wijziging van taken. Ik heb toen al geconstateerd dat helaas meer regelgeving en toezicht nodig zullen zijn als er meer concurrentie komt. De trend die vanuit de EU is ingezet gaat naar iets meer controle door de Staat dan thans het geval is. Daarop heeft de Tweede Kamer aangegeven geen behoefte te hebben aan het substantieel uitbreiden van de betreffende dienst. Ik bestrijd overigens dat deze dienst kwalitatief tekort zou schieten. De door mij uitgebrachte nota's en voorstellen getuigen mijns inziens van het tegendeel.

Overigens ben ik onlangs, gezien de grote hoeveelheid werk op het gebied van de telecommunicatie, via interne prioriteitsstelling binnen mijn ministerie, overgegaan tot een beperkte formatie-uitbreiding van de betreffende dienst. Dit is in lijn met de in het MOBICOM-rapport geschetste behoefte.

De leden van de fracties van het CDA, de VVD en de SGP vroegen of het niet nodig was het toezicht op de naleving van de regelgeving en de vergunningvoorwaarden op een andere manier te regelen dan in het wetsvoorstel. In dit verband spraken de leden van VVD en SGP over een meer onafhankelijk toezicht, de leden van het CDA over een zelfstandig bestuursorgaan.

Ondergetekende wil hier graag de volgende opmerkingen over maken. De markt voor aanbieders van telecommunicatie bevindt zich in veel landen in een overgangsfase, van een situatie waarin op veel terreinen exclusieve, monopolistische rechten aan een enkele aanbieder in een land zijn verstrekt naar een situatie waarin geleidelijk meer concurrentie wordt toegelaten. Deze overgang wordt in de landen van de EU gedeeltelijk door het overeengekomen beleid in de EU bepaald, en gedeeltelijk door het nationale beleid. In de hiervoor genoemde Hoofddlijnennotitie ben ik uitvoerig ingegaan op mijn voornemens voor het beleid in Nederland waarbij ik aangegeven heb op welke punten ik vooruit zou willen lopen op het beleid in de EU (invoering van concurrentie op infrastructuur) en op welke punten ik in de pas wil lopen met het beleid in de EU (invoering van concurrentie in openbare telefonie in 1998). In het voorliggende wetsvoorstel wordt concurrentie in de mobiele communicatie ingevoerd.

Bij de overgang van een telecommunicatiemarkt met monopolistische kenmerken naar meer vrije concurrentie is een zorgvuldige beleidsregie door de overheid geboden. Hoewel de algemene richting wel duidelijk is komt het er vooral op aan dat bij de stappen in die richting en het tempo daarin de verschillende belangen zeer goed worden afgewogen. Belangen van zakelijke gebruikers van (hoogwaardige) telecommunicatievoorzieningen in Nederland, belangen van de particuliere gebruikers, en belangen van de bedrijven die voorzieningen aanbieden (en daar grote bedragen in investeren). Ik meen dat wij in Nederland met mijn verschillende voorstellen terzake een dergelijk zorgvuldig beleid voeren. Het komt mij voor dat het formuleren van een dergelijk beleid en het vertalen daarvan in wet- en regelgeving een taak is die volledig onder de ministeriële verantwoordelijkheid moet worden verricht.

Vervolgens gaat het erom dat het beleid ook in de praktijk vorm krijgt en dat bij de implementatie de gewenste effecten worden bereikt en ongewenste vermeden.

Ondergetekende beluistert bij de vragenstellers dat men vindt dat dit met een grotere mate van onafhankelijkheid zou kunnen en moeten

gebeuren, waarbij ondergetekende «onafhankelijkheid» interpreteert als «niet meer (geheel) onder politieke verantwoordelijkheid». Ik ben van mening dat wij daar in het kader van dit wetsvoorstel nog niet aan toe zijn, ook in breder verband, en acht een dergelijk besluit op dit moment onverstandig.

Mijn standpunt is ingegeven door de eerder geschetste overgangsfase waar de telecommunicatiemarkt zich in bevindt. Het concurrentiebeleid moet daarin nog vorm krijgen. Maar concurrentie is geen doel op zich, maar veeleer een middel om bepaalde effecten te bereiken. Juist in de overgangsfase, die overigens een groot aantal jaren zal kunnen duren, moeten ook bij de implementatie van het beleid steeds beslissingen worden genomen waarbij de belangen van het bedrijfsleven, van de particuliere consumenten, en van de telecommunicatie-aanbieders moeten worden afgewogen; belangen die ieder voor zich van groot gewicht zijn.

De twee volgende voorbeelden kunnen dit illustreren. Het eerste is dat ook bij meer concurrentie van telecommunicatie-aanbieders verzekerd moet blijven dat een pakket basisvoorzieningen voor iedere burger tegen acceptabele tarieven beschikbaar moet blijven, ook als dat in bepaalde gevallen niet rendabel zou zijn. Het verzekeren van deze universele dienstverlening betekent dat er mogelijk verschillende rechten en plichten van aanbieders gesteld moeten worden, met forse implicaties.

Een ander voorbeeld is de interconnectie tussen de netwerken van verschillende telecommunicatie-aanbieders. Het is nodig dat bepaalde verplichtingen worden opgelegd voor deze koppelingen met daarbij bepalingen over de condities. Nog in geen enkel land is dat geheel bevredigend opgelost.

Dit soort voorbeelden brengen ondergetekende tot het standpunt dat voornamelijk ook bij de implementatie van het beleid gecompliceerde beslissingen moeten worden genomen, waarvoor nog geen duidelijke criteria zijn, en waarvan de gevolgen verstrekkend kunnen zijn.

Daarom is ondergetekende van mening dat ook de implementatie van het beleid volledig onder politieke verantwoordelijkheid en controle moet plaatsvinden. Wel wil ik hiervoor een ijkpunt inbouwen. In 1989 verzelfstandigden wij de PTT. Nu in 1994 gaan wij met dit wetsvoorstel en met implementatie van de Hoofdlijnennotitie een fase in van fundamenteel meer concurrentie. Dit illustreert dat we met betrekking tot het toezicht op telecommunicatie een ontwikkelingsproces doormaken. In 1998 zal dit leiden tot invoering van concurrentie in de basis-telefoondienst. Dan zullen er in Nederland op alle terreinen meerdere aanbieders van telecommunicatie zijn. Ik kan mij voorstellen dat ook dan de criteria die bij de implementatie van het beleid gehanteerd moeten worden zodanig concreet zijn, dat een zekere onafhankelijkheid van direct politieke verantwoordelijkheid mogelijk is.

Daarom wil ondergetekende dat jaar als nieuw ijkpunt nemen. Dit gezegd zijnde, ben ik met de vragenstellers van mening dat bepaalde taken binnen de overheid goed gescheiden moeten worden gehouden. Ik vind dat ieders rol helder moet zijn, en dat mogelijke belangen- tegenstellingen (die er altijd zullen zijn) gearticuleerd op tafel moeten komen ter politieke besluitvorming. Daartoe wil ik binnen de betreffende dienst van mijn ministerie een nadrukkelijker profilering aanbrengen van de rol van beleidsmaker en toezichthouder, met ieder zijn eigen verantwoordelijkheden. Een organisatieonderzoek daartoe, waarbij ook de mogelijkheden tot interne verzelfstandiging (bijvoorbeeld een agentschap) bekeken worden, is reeds gestart.

Vrijwel alle fracties stelden vragen over de interconnectie tussen het bestaande vaste net van de concessiehouder en het netwerk voor mobiele telecommunicatie van vergunninghouders. Zij noemen daarbij een groot aantal aspecten: non-discriminatie (KPN mag zijn «eigen» vergunning-

houder niet bevoordelen), kwaliteit, levertijd, prijs, het relateren van de tarieven aan de werkelijke kosten, de arbitrageprocedure door de minister, de bedrijfsschade van de vergunninghouder bij onredelijk handelen van de concessiehouder, geen beperkingen in gebruik en plaats van koppeling.

Gezien het feit dat de vergunninghouders op het punt van interconnectie afhankelijk zijn van de concessiehouder, vroegen vrijwel alle fracties terecht aandacht voor de positie van de vergunninghouders. In het voorliggende wetsvoorstel zijn over het onderwerp interconnectie de volgende elementen opgenomen.

1. De concessiehouder heeft expliciet de verplichting (artikel 4, vierde lid) om interconnectievoorzieningen ter beschikking te stellen. Hij moet daarbij uitgaan van de door de vergunninghouder gevraagde voorzieningen (artikel 4, vijfde lid). Dit betekent dat de vergunninghouder zijn netwerk in beginsel overal mag koppelen aan het vaste netwerk van de concessiehouder. In een Amvb zullen o.a. regels worden opgenomen die voorkomen dat de concessiehouder in gelijke gevallen (bijvoorbeeld GSM 1 en GSM 2) ongelijke voorwaarden hanteert voor de concessiedienst interconnectie. Ook zal daarin bepaald worden dat de interconnectietarieven op kosten gebaseerd moeten zijn.

2. Ook voor wat betreft vaste verbindingen, benodigd voor interconnectie, heeft de concessiehouder een leverplicht. In het oorspronkelijk wetsvoorstel mochten de vergunninghouders deze huurlijnen uitsluitend betrekken van de concessiehouder als het om interconnecties ging van hun infrastructuur met het vaste net van de concessionaris. De leverplicht van KPN is uiteraard gehandhaafd, maar bij nota van wijziging is de mogelijkheid voor de vergunninghouders om deze vaste verbindingen voor interconnectie ook van anderen te betrekken verruimd (13p, eerste en tweede lid nieuw). Hun afhankelijkheid van de concessionaris wordt daardoor verkleind.

3. Indien de concessiehouder en de vergunninghouder geen overeenstemming bereiken over voorzieningen of vaste verbindingen voor interconnectie, is een procedure voorzien waarbij binnen tien weken de minister een oordeel heeft te geven eventueel gevolgd door een bindende aanwijzing (artikel 13q). Deze aanwijzing kan inhouden het vaststellen van de voorwaarden voor interconnectie. Het kan daarbij gaan om alle aspecten, zoals capaciteit, kwaliteit, levertijd, gebruik, tarieven, etc. Mijn beleid bij het geven van een dergelijke aanwijzing zal gebaseerd zijn op de uitgangspunten non-discriminatie en kosten-gebaseerde tarieven. Dit is in lijn met de inhoud van de Amvb-bepalingen over interconnectie. Eventuele bedrijfsschade kan elk van de partij- en via een civielrechtelijke procedure trachten te verhalen op de tegenpartij.

4. Als de onenigheid tussen de concessiehouder en de vergunninghouder alleen de voor interconnectie bestemde vaste verbindingen betreft, kan de houder door een bij nota van wijziging aangebrachte wijziging nog een andere weg dan die van artikel 13q bewandelen, namelijk die van artikel 13r: hij kan de Minister van Verkeer en Waterstaat verzoeken hem te machtigen deze zelf aan te leggen.

In artikel 13r is wel een bepaling opgenomen (het tweede lid) om samenloop met de procedure, voorzien in artikel 13q te voorkomen.

Reeds onder de huidige wet- en regelgeving (artikel 8 WTV en het Besluit algemene richtlijnen telecommunicatie) heeft de concessiehouder de plicht concessiediensten onder non-discriminatoire voorwaarden aan te bieden aan derden, ongeacht of deze derden aan KPN gelieerd zijn of niet. Dit regime blijft bestaan en geldt dus ook voor de concessiedienst interconnectie.

Voor wat betreft het kostengeoriënteerd zijn van tarieven stel ik mij voor dat dit onderwerp in het kader van de implementatie van EU-richtlijnen voor Open Network Provision wordt meegenomen. Het is mogelijk dat dit

zal leiden tot een wijziging van het Besluit algemene richtlijnen telecommunicatie, zoals de leden van de fractie van het CDA suggereerden; met zekerheid kan dit thans nog niet worden gezegd.

De leden van de fractie van de SGP hebben er op aangedrongen dat een financiële scheiding tot stand wordt gebracht tussen het vaste net van KPN en de mobiele communicatie. Dat voorkomt kruissubsidie tussen vast net en GSM-net, en bevordert een gelijkwaardige positie tussen KPN als GSM-aanbieder en de concurrent.

Ondergetekende verwijst naar de al bestaande regels ter voorkoming van kruissubsidie van concessie-activiteiten naar de overige activiteiten en hetgeen bij de evaluatie van de algemene richtlijnen telecommunicatie over dit onderwerp is gezegd (Kamerstukken II 1992/93, 21 693, nr 8). Deze regels verplichten KPN om kosten en opbrengsten van concessie-activiteiten administratief te scheiden van de overige activiteiten. Per 1 januari 1994 is er, voortvloeiend uit de evaluatie van de algemene richtlijnen, door middel van een wijziging van het Besluit algemene richtlijnen telecommunicatie, een aantal wijzigingen in het toerekenings-systeem aangebracht. Deze wijzigingen komen kort gezegd op het volgende neer.

1. KPN stelt, ter uitvoering van de bepaling van gescheiden financiële administraties van concessie- en niet-concessie-activiteiten een toerekeningssysteem voor kosten en opbrengsten op.

2. Dit systeem behoeft de instemming van de minister. Ook de uitgangspunten die de accountant hanteert bij de controle van het toerekeningssysteem behoeven de goedkeuring van de minister.

3. De jaarlijks te overleggen verklaring van de externe accountant heeft tevens betrekking op de toepassing van het toerekeningssysteem.

Met vorenbedoelde wijzigingen in het toerekeningssysteem worden naar het oordeel van ondergetekende des te betere waarborgen geschapen om kruissubsidie tussen concessie en niet-concessie-activiteiten te voorkomen.

Bij de inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel zullen de in hoofdstuk IIA opgenomen activiteiten op het gebied van mobiele telecommunicatie (waaronder GSM) niet meer tot de concessie behoren. Dan zullen dus, op grond van de al bestaande regels ter voorkoming van kruissubsidiëring, ook deze activiteiten niet meer gesubsidieerd mogen worden door de concessie-activiteiten (waaronder vaste verbindingen) en geldt ook voor deze mobiele communicatie-activiteiten de verplichting om ze administratief te scheiden van de concessie-activiteiten.

De leden van de fractie van de SGP wilden weten aan welke tijdsduur de vergunning wordt gekoppeld.

Het is de bedoeling dat de GSM-vergunningen voor een periode van 15 jaar worden verleend. Indien tot verlenging kan worden overgegaan zal dat voor een periode van 5 jaar gebeuren.

De leden van de fracties van het CDA, de PvdA, en D66 hadden twijfels over dit artikel en vroegen om een nadere onderbouwing en uitleg van de redenen waarom voor een vergoeding gerelateerd aan de winst is gekozen. De leden van de fractie van de PVDA verbaasden zich over de paradox dat enerzijds met kracht concurrentie wordt afgedwongen maar dat anderzijds het geloof in deze concurrentie wordt ondergraven doordat als motivatie van de extra winstbelasting wordt gewezen op te behalen kunstmatige voordelen.

De leden van de fracties van de VVD en van het SGP vroegen om het verwijderen respectievelijk heroverwegen van het vergoedingsartikel.

Allereerst wil ondergetekende opmerken dat de verplichting tot het betalen van een vergoeding voor het verkrijgen van een vergunning zowel

buiten als binnen het gebied van telecommunicatie in Nederland weliswaar niet gebruikelijk is, maar dat een door de overheid opgelegde, aan de winst gerelateerde, heffing geenszins onbekend is.

Integendeel, bij de winning van gas en olie wordt ook een bepaald percentage (overigens aanzienlijk hoger) van het voordelig saldo van de, volgens bepaalde in de vergunningvoorwaarden beschreven boekhoudkundige voorschriften opgemaakte, resultatenrekening als winstheffing aan de Staat afgedragen. Er is in die zin in het onderhavige wetsvoorstel geen sprake van een precedent bij de gunning van de benutting van bepaalde schaarse natuurlijke hulpbronnen. Ook bij de winstheffing op de winning van gas en olie is sprake van een vergoeding, terwijl er tegelijkertijd altijd sprake is van meerdere vergunninghouders. De vergoeding als zodanig in dat kader vormt geen belemmering voor concurrentie. Ook op het onderhavige terrein doet de vergoeding op zichzelf geen afbreuk aan de concurrentie. Het aantal voor GSM te verlenen vergunningen is op twee bepaald in hoofdzaak om technische redenen. Er is dus geen sprake van een kunstmatig voordeel, zoals de leden van de PVDA fractie suggereerden. Het gaat in het onderhavige geval om een activiteit die door de kapitaalmarkt als uitermate winstgevend wordt beschouwd.

Op grond van deze overwegingen is ondergetekende van mening dat de voorgestelde vergoeding alleszins gerechtvaardigd en redelijk is en concurrentie niet in de weg staat.

Voor de volledigheid merkt ondergetekende naar aanleiding van de formulering van de vraagstelling van de leden van de fractie van het CDA over het onderwerp «budgettaire consequenties» op dat het in het onderhavige geval niet om een belasting gaat, maar om een vergoeding, die verschuldigd is op de in de memorie van toelichting en in de onderhavige memorie aangevoerde gronden.

In het advies van de Raad van State ziet ondergetekende geen principiële afwijzing van de in het wetsvoorstel voorgestelde vergoeding. De opmerkingen van de Raad van State zijn veeleer juridisch-technisch van karakter. Ondergetekende is in het nader rapport uitvoerig ingegaan op de door de Raad van State gemaakte opmerkingen. Er is dan ook geen sprake van het negeren van het advies van de Raad van State.

Naar de mening van ondergetekende is de vergoeding niet strijdig met het EU-recht. In een brief aan de Raad van State van 5 juli 1993, die als bijlage bij de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel aan de Tweede Kamer is gezonden, is dit standpunt van ondergetekende nader toegelicht.

In de ons omringende landen is niet overgegaan tot het introduceren van een aan de winst gerelateerde vergoeding. Wel is in Griekenland en Hongarije het verlenen van de vergunning voor een GSM-net mede gebaseerd op het geldbedrag dat geboden was, terwijl dit voorts ook in een aantal landen buiten Europa het geval is. Overigens zijn in de ons omringende landen wel degelijk kosten verschuldigd aan de overheid voor het hebben van een GSM-vergunning. Deze kunnen tot vrij hoge bedragen oplopen, maar hebben vaak een andere grondslag, bijvoorbeeld kosten voor overheidsbemoediging. Ondergetekende hecht er daarbij aan te benadrukken dat grote voorzichtigheid betracht moet worden met vergelijkingen met situaties in het buitenland. Bij het trekken van parallellen met de situatie in het buitenland zouden de hele economische situatie en het bruto nationaal produkt betrokken moeten worden om een zinvolle vergelijking te kunnen maken.

De in het wetsvoorstel voorgestelde vergoeding wordt uitsluitend gevraagd van de houders van een vergunning voor mobiele communicatie als bedoeld in het nieuwe hoofdstuk IIA van de wet, en niet voor de bestaande analoge mobiele netten, omdat onder de werking van hoofdstuk IIA slechts een beperkt aantal vergunninghouders de mogelijkheid krijgt om winsten te behalen op een commercieel aantrekkelijke markt. Dit beperkte aantal vergunninghouders verkeert daardoor in een gunstige positie.

Bovendien is naar de mening van ondergetekende de positie van de bestaande analoge mobiele netten een andere dan die van de nieuwe digitale netten. Zoals ook al in de reactie aan de Raad van State is geschreven, is ondergetekende van mening dat tot het vragen van een vergoeding voor de exploitatie van de bestaande analoge netten niet moet worden overgegaan, omdat deze netten nog slechts gedurende beperkte tijd door KPN zullen mogen worden geëxploiteerd. Daarnaast zou het vragen van een vergoeding voor de exploitatie van deze netten, waar KPN tot de inwerkingtreding van het wetsvoorstel als concessionaris optreedt en daarna niet meer, naar de mening van ondergetekende een te grote inbreuk vormen op het beginsel van de rechtszekerheid.

Teneinde te voorkomen dat de verplichting tot het betalen van de vergoeding zou kunnen worden ontlopen door winstverschuiving, is in artikel 41a, tiende lid, de bepaling opgenomen dat als exploitant van een (gedeelte) van de vergunning in ieder geval wordt aangemerkt degene die voordelen geniet uit het aan gebruikers ter beschikking stellen van aansluitingen op het mobiele telefoonnet. Met deze bepaling wordt bereikt dat de vergoeding in elk geval betrekking zal hebben op de winst die in essentie samenhangt met de verleende vergunning.

Tot een vergoeding over de omzet is niet overgegaan, omdat dat zou betekenen dat direct vanaf het begin van het operationeel worden van de digitale mobiele netten een vergoeding betaald zou moeten worden, zonder dat vast staat dat via deze netten daadwerkelijk winst wordt gemaakt. De hoogte van de vergoeding, die overigens voor de vennootschapsbelasting als bedrijfslast een aftrekpost vormt bij de bepaling van de fiscale winst, is zodanig gekozen dat verwacht mag worden dat gegadigden voor een vergunning niet zodanig zullen worden afgeschrikt dat zij zullen afzien van een vergunning. Hoewel vanzelfsprekend de gegadigden de vergunning het liefst zonder enige vergoeding zouden krijgen, blijkt vooralsnog uit de tot nu getoonde grote belangstelling dat de gevraagde vergoeding geen drempel vormt.

Het is op dit moment niet mogelijk een schatting te geven van de verwachte opbrengst van de vergoeding. Een en ander zal sterk afhangen van de vraag hoe groot het commerciële succes van mobiele communicatie volgens het nieuwe systeem zal zijn. Daarover zijn op dit moment geen concrete verwachtingen te geven.

De leden van de fractie van het CDA vroegen verduidelijking over de manier waarop de kosten van de overheid worden verrekend.

Op grond van artikel 41 zullen de vergunninghouders een vergoeding verschuldigd zijn voor de kosten van de bemoeiingen met betrekking tot een vergunning en het toezicht op de naleving door de houders van een vergunning van de bij of krachtens de wet gegeven voorschriften, regels en beperkingen.

Zoals de leden van de fractie van het CDA al suggereerden, betreft het hier eenmalige kosten die de overheid maakt (bijvoorbeeld ten aanzien van de tenderprocedure) en jaarlijks terugkerende kosten (zoals ten aanzien van het toezicht). De eenmalige kosten zullen in rekening worden gebracht bij alle vergunninghouders voor het desbetreffende technische systeem. De beide GSM-vergunninghouders betalen dus te zamen de kosten voor de voorbereiding en uitvoering van de GSM-tenderprocedure en van de vergunningverlening aan KPN.

Een kleine correctie is van toepassing op de eenmalige kosten die verhaald zullen worden op de vergunninghouders. Onderdeel van de tenderprocedure is namelijk dat aanvragers een bepaald bedrag betalen als tegemoetkoming in de behandelingskosten. De jaarlijkse kosten zullen in rekening worden gebracht bij elke vergunninghouder. Hierin zullen niet zijn begrepen de kosten die de Rijksbelastingdienst maakt voor het uitvoeren van de heffing als bedoeld in artikel 41a.

De leden van de fractie van het CDA vroegen verduidelijking van de passage waarin wordt gesteld dat voorkomen moet worden dat er in het geheel geen concurrentie op netwerkniveau ontstaat. Zij noemden twee voorbeelden waarbij gereageerd zou moeten worden, respectievelijk fusie van vergunninghouders of het zich terugtrekken van één vergunninghouder.

De betreffende passage (memorie van toelichting, paragraaf 3, advisering, pagina 12) staat in de context van het delen door vergunninghouders van elkaars netwerk. Gesteld is dat het, daar waar dat mogelijk en efficiënt is, toelaatbaar zal zijn om bepaalde delen van de infrastructuur gezamenlijk aan te leggen en/of te exploiteren. Maar het in te grote mate delen door vergunninghouders van infrastructuur kan er toe leiden dat er feitelijk slechts één netwerk is met dezelfde capaciteit, kwaliteit en eigenschappen. Daarom zullen er op basis van artikel 13l bepaalde eisen worden gesteld aan de dekkingsgraad van de eigen infrastructuur van de vergunninghouder.

Indien de vergunninghouders besluiten tot een fusie kan wellicht via toepassing van artikel 13u, toestemming worden onthouden, omdat de vergunning dan feitelijk aan een ander (de nieuwe rechtspersoon) wordt overgedragen.

Indien de fusie op zodanige wijze plaats vindt dat de toestemming niet wordt onthouden, omdat er geen sprake is van overdracht van de vergunning, kan deze eventueel achteraf op grond van artikel 13v, onder c, worden ingetrokken omdat de doelmatige verzorging van de telecommunicatie in het algemeen maatschappelijk en economisch belang dit vordert. Een dergelijke situatie kan daarnaast bestreden worden met de algemeen geldende en ook in de telecomsector toepasselijke Nederlandse en Europese mededingingsregels.

In het geval dat één van de beide vergunninghouders uit de markt wordt gedrukt of zich terugtrekt kan eveneens – op grond van artikel 13v – de vergunning worden ingetrokken. Er zal dan een nieuwe tenderprocedure worden georganiseerd om de vergunning aan een ander te kunnen uitgeven.

De leden van de fractie van het CDA vroegen naar aanleiding van artikel 13e op basis van welke criteria de minister het aantal radiofrequenties tijdens de vergunningduur kan vermeerderen of verminderen. Ook vroegen zij waarom dit niet op verzoek van of in overleg met de vergunninghouder kan geschieden.

Het aantal toegekende radiofrequenties kan tijdens de vergunningduur worden vermeerderd indien een vergunninghouder op grond van objectieve technische en economische criteria aantoont dat zijn bestaande toewijzing (binnenkort) onvoldoende is. Dit kan het geval zijn als er meer abonnees komen dan waarvoor het netwerk is berekend en/of wanneer er meer en/of langer wordt gebeld. Bovendien moet de vergunninghouder aannemelijk maken dat het onevenredig kostbaar zou zijn om het netwerk opnieuw te configureren om op die manier zonder extra frequenties de capaciteit van het netwerk te vergroten.

Een vermindering wordt op dit moment niet voorzien. Mogelijk zijn er in de toekomst nu nog onbekende maar ingrijpende ontwikkelingen of omstandigheden die moeten leiden tot een vermindering van de frequentietoewijzing. Een voorbeeld zou kunnen zijn als de ene vergunninghouder na 11 jaar een zeer groot (bijvoorbeeld bijna 100%) marktaandeel heeft en de andere een zeer klein marktaandeel (bijna 0%). Dan zou de succesvolle vergunninghouder de vrijwel niet gebruikte frequenties nodig kunnen hebben van de niet-succesvolle vergunninghouder.

In de frequentietoewijzingsprocedure zal worden opgenomen dat bij elke wijziging vooraf met de vergunninghouder overlegd moet worden. Bij een procedure tot vermeerdering van de frequentietoewijzing moet de

vergunninghouder het initiatief nemen op basis van vooraf opgestelde technische en economische criteria.

De leden van de fractie van het CDA spraken een voorkeur uit voor een geschillencommissie voor het hele door hoofdstuk IIA van de wet bestreken gebied van mobiele telecommunicatie.

In het wetsvoorstel is in artikel 13g voorgeschreven dat een houder van een vergunning een geschillencommissie dient in te stellen met betrekking tot de toepassing van algemene voorwaarden door de houder van een vergunning. Daarbij is in het midden gelaten of er voor iedere vergunninghouder een aparte geschillencommissie zal zijn, of er een geschillencommissie zal komen uitsluitend voor het gebied van de mobiele telecommunicatie, of dat aansluiting gezocht kan worden bij de reeds voor KPN als concessionaris bestaande geschillencommissie. Ondergetekende ziet in de door de leden van de fractie van het CDA aangedragen argumenten onvoldoende aanleiding bindend voor te schrijven welk taakgebied deze geschillencommissie moet hebben. Naar de mening van ondergetekende zou dat een vorm van «overregulering» inhouden waaraan geen behoefte bestaat. De vormgeving van een geschillencommissie is naar haar mening bij uitstek een onderwerp waarover belanghebbenden in onderling overleg tot goede afspraken kunnen komen.

De leden van de fractie van het CDA constateerden dat de GSM-aanbieders vrij zijn in het vaststellen van hun tarieven, terwijl ze bij hun aanvraag voor een vergunning wel hun tarieven moeten vermelden (artikel 13h). Is dit niet met elkaar in tegenspraak?

In het beleid is een gedetailleerde regeling voor overheidstoezicht op de tarieven niet voorzien. De gedachte hierachter is dat de concurrentie tussen de twee aanbieders zal leiden tot prijsconcurrentie, en dus tot zo laag mogelijke tarieven voor de gebruikers. De werking van de markt maakt apart toezicht op de tarieven overbodig. Onnodige overheidsbemoeienis met de markt moet worden voorkomen. Bij de selectie van de best mogelijke aanbieder is het wel van belang inzicht te hebben in de tarieven van de verschillende potentiële aanbieders. Aan de hand hiervan kan de realiteitswaarde van het bod en de interne consistentie ervan beoordeeld worden. Ter meerdere zekerheid dat de bij de aanbidding vermelde tarieven ook feitelijk als uitgangspunt zouden kunnen dienen voor de concrete bedrijfsvoering ben ik wel voornemens om bij de vergunningverlening nadere regels te stellen voor de tarieven in een initiële fase. Bij nota van wijziging is daartoe een onderdeel e ingevoegd in artikel 131, tweede lid.

De leden van meerdere fracties van de Tweede Kamer hebben vragen gesteld terzake van het aftappen van GSM. Ik onderscheid in de vraagstellingen een tweetal hoofdzaken, te weten de eis van aftapbaarheid ten principale, met name in relatie tot soortgelijke regelingen in het buitenland (CDA, D66, SGP) alsmede de technische aspecten en de kostenproblematiek die gemoeid zijn met het aftapbaar maken van GSM (CDA, PvdA, D66, SGP). Andere vragen hebben betrekking op de mogelijke vertraging die het wetsvoorstel door toedoen van de aftapproblematiek opgelopen zou hebben (D66), op een mogelijke afbreuk van het beveiligingsniveau (CDA) en, tot slot, op de voorgestelde formulering van artikel 125f Wetboek van Strafvordering (D66).

Ondergetekende zal eerst ingaan op het onderwerp aftapbaarheid en de relatie met soortgelijke regelingen in het buitenland. Bij de bestrijding van criminele activiteiten in Nederland, maar ook elders, vormt voor de daartoe bevoegde autoriteiten het aftappen van openbare telecommunicatie een belangrijk instrument. In het wetsvoorstel wordt derhalve de vergunninghouder, naar analogie van de regeling geldende voor de

houder van de concessie, verplicht zijn medewerking te verlenen aan de uitvoering van een bevoegd gegeven bijzondere last tot het af luisteren of opnemen van telecommunicatie die over de telecommunicatie-infrastructuur wordt afgewikkeld.

Voor de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht viel het aftappen van telecommunicatie, als onderdeel van nationale veiligheid/justitie, buiten de Europese competentie. Relevante EU-regelgeving bestaat derhalve niet. Wel werd over dit onderwerp tussen de landen van de EU op intergouvernementele basis overleg gevoerd, welk overleg overigens binnen het raamwerk van het Verdrag van Maastricht geformaliseerd zal worden. In nagenoeg alle landen van de EU bestaat terzake van het justitieel aftappen algemene regelgeving. In veel ons omringende landen kan op basis daarvan aan operators van mobiele systemen zoals GSM, de verplichting worden opgelegd medewerking te verlenen aan het justitieel aftappen. In ieder geval geldt de medewerkingsverplichting in de ons omringende landen zoals België, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Denemarken en Frankrijk. In geen van die landen echter is die voor GSM al technisch operationeel geïmplementeerd; echter is inmiddels met de technische aftapbaarheid van GSM een eerste begin gemaakt.

In voornoemd Europees overleg worden in verband met het grensoverschrijdende karakter van GSM in Europees verband de aftapbehoefte geharmoniseerd alsmede de functionele eisen die daaruit voortvloeien. Nederland neemt actief deel aan deze internationale aanpak.

Uit bovenstaande blijkt dat de aftapbaarheidseis niet alleen een nationale aangelegenheid is: ook juist in andere landen van de EU wordt of is beleid en regelgeving op dit terrein voorbereid.

De gestelde vragen hebben voorts betrekking op de technische aspecten en de kostenproblematiek, gemoeid met het aftapbaar maken van GSM. De technologie benodigd voor het aftapbaar maken van GSM moet nog worden ontwikkeld. Dit zal kunnen aan de hand van de functionele eisen die op grond van de geharmoniseerde aftapbehoefte geformuleerd worden. Tot welke precieze technische voorzieningen dit zal leiden valt op dit moment nog niet met zekerheid te zeggen.

Dit betekent ook dat met betrekking tot de hoogte van de investeringskosten om de eis van aftapbaarheid van GSM te realiseren, op dit moment eveneens geen zekerheid bestaat. Op grond van informatie uit het buitenland zou een bedrag van enkele tientallen miljoenen guldens mogelijk zijn, maar dit is slechts een indicatieve en vrijblijvende schatting. Naast deze initiële investeringskosten gaat het ook nog om jaarlijkse exploitatie- en onderhoudskosten, en om variabele kosten. In samenwerking met de Minister van Justitie worden de kosten, voortvloeiend uit de functionele eisen, beter in kaart gebracht.

Ten aanzien van de vraag wie de kosten van de verschillende aspecten van het aftappen zal dragen, is een nader wetsvoorstel en het advies van de Raad van State dienaangaande nog onderwerp van overleg in het kabinet. Zoals reeds eerder uiteengezet, is de aftapproblematiek geen oorzaak geweest die heeft geleid tot vertraging van het wetsvoorstel.

Ondergetekende meent tenslotte dat het beveiligingsniveau van GSM door het stellen van de aftapbaarheidseis geen risico oploopt. De karakteristieken van het niveau van beveiliging van GSM worden door de aftapbaarheidseis niet gewijzigd.

De leden van de fracties van het CDA en van de PvdA hebben vragen gesteld over de te volgen selectieprocedure. Gevraagd is naar de mate van objectiviteit, de manier waarop voorkomen wordt dat zij die betrokken zijn bij de keuze tussen aanbieders oneigenlijk beïnvloed worden en wie betrokken worden bij de opstelling van de selectiecriteria.

De selectieprocedure zal zoveel mogelijk aansluiten bij procedures in het kader van EU-richtlijnen voor openbare aanbestedingen door overheden. Dit betekent onder andere dat ruime (Nederlandse en

Europese) bekendheid wordt gegeven aan de mogelijkheid dat men kan meedingen naar een GSM-vergunning en wanneer en hoe men in dat geval verder moet handelen.

Het gaat om een selectie in drie stappen. Deze stappen zijn weliswaar onderscheiden, maar ze worden alle gedurende één enkele procedure gezet. Artikel 13h, derde lid, geeft de objectieve criteria aan die bij deze stappen worden gehanteerd.

In de eerste stap (artikel 13h, derde lid, onder a en b) wordt bezien of een bod voldoet aan de formele ontvankelijkheidsvereisten (is het op tijd ingediend, is de bieder een rechtspersoon zoals omschreven in artikel 13h, derde lid, onder a, etc.). De biedingen die hieraan voldoen gaan door naar stap 2.

In de tweede stap wordt nagegaan of de bieder voldoet aan de bij Amvb te stellen eisen (artikel 13h, derde lid, onder c). De bidders die hieraan voldoen gaan door naar stap 3.

In de derde stap worden de overgebleven bidders en biedingen vergelijkenderwijze beoordeeld aan de hand van de in artikel 13h, derde lid, onder d, vermelde criteria. Met de behandeling van dit wetsvoorstel is de Staten-Generaal dus zelf betrokken bij de goedkeuring van deze criteria. Er is dus niet één enkelvoudig selectie criterium, maar er is een aantal criteria dat in samenhang met elkaar zal worden toegepast op de bieder en het bod. De vergunning zal worden verleend aan degene die over het geheel genomen de beste score behaalt op alle criteria.

In de eindfase van het selectieproces zal een afweging gemaakt worden met betrekking tot de vraag welke aanvrager over het geheel genomen, de beste score heeft behaald. De uiteindelijke beslissing wordt door de Minister van Verkeer en Waterstaat genomen, die daar dan ook de politieke verantwoordelijkheid voor draagt.

Gevraagd is op welke manier voorkomen wordt dat zij die betrokken zijn bij de keuze tussen aanbidders oneigenlijk beïnvloed worden. In deze procedure worden vele «checks and balances» ingebouwd om te voorkomen dat betrokkenen oneigenlijk beïnvloed worden. Ook wordt in deze procedure zoveel mogelijk zekerheid ingebouwd ten aanzien van het omgaan met informatie. Voor bepaalde aspecten in het proces wordt een notaris ingeschakeld. Voorts gelden binnen het ministerie nu reeds strikte interne procedures en gedragslijnen. Tenslotte zijn aan de externe adviseurs in dit proces strenge contractuele verplichtingen opgelegd voor wat betreft geheimhouding en onafhankelijkheid.

Ondergetekende is van mening dat met deze maatregelen zoveel mogelijk wordt voorkomen dat de door de leden van de PvdA genoemde ongewenste effecten ontstaan.

De leden van de fracties van het CDA en de PvdA vroegen of de hoogte van de administratieve boete niet aangepast moet worden aan de maximale hoogte van de boete, zoals opgenomen in het wetsvoorstel beursgang KPN.

Dat is inderdaad het geval. In de nota van wijziging is het artikel over de administratieve boete aangepast.

De leden van de fractie van de VVD wilden weten waarom bij verlenging van de vergunning geen optierecht aan de vergunninghouders wordt gegeven.

De procedure voor een eventuele verlenging van de vergunning zal de volgende zijn. Een aantal jaren voor de afloop van de vergunningstermijn zal bekend worden gemaakt of de vergunning verlengd zal kunnen worden. Indien deze (in principe) verlengd kan worden wordt tevens bekend gemaakt onder welke voorwaarden tot verlenging kan worden overgegaan. De bestaande vergunninghouders worden in de gelegenheid gesteld aan te geven of zij voor verlenging van de vergunning in

aanmerking wens te komen, waarbij zij de dan door de minister gestelde voorwaarden dienen te accepteren. Indien de vergunninghouders of een van beiden afzien van verlenging van de vergunning, zal de minister bekend maken op welke wijze de vergunning aan een andere geïnteresseerde kan worden verleend.

Naar aanleiding van de gemaakte opmerking over de redactie van artikel 125f van het Wetboek van Strafvordering heb ik bij nota van wijziging in het eerste lid van dit artikel gepreciseerd op welke netten de vordering betrekking kan hebben.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,
J. R. H. Maij-Weggen